

**Posudek oponenta k diplomové práci Mgr. Lenky Franče Rejzkové s názvem
Rozvoj disruptivních informačních technologií v rámci české legislativy předkládané
jako práce rigorózní**

Obecně

Rigorozantka předkládá práci, kterou obhájila jako práci diplomovou v roce 2020. Práce formální parametry vyžadované pro rigorózní práce splňuje a může proto být předložena jako práce rigorózní.

K formálním náležitostem

Práce je strukturována do pěti relativně samostatných kapitol zahrnujících též úvod a závěr. V první, úvodní kapitole, vysvětluje autorka základní pojmy, se kterými pracuje v dalších částech práce. Klíčovým termínem, který se prolíná celou prací, je umělá inteligence. Podstata práce je koncentrována v části (kapitole) třetí, ve které autorka analyzuje právní úpravu jednotlivých oblastí, v nichž se tzv. disruptivní technologie uplatňují. Čtvrtá kapitola má povahu úvah de lege ferenda, protože se věnuje různým oblastem, v nichž se disruptivní technologie a s nimi spojená umělá inteligence objevují. Poslední část práce představuje závěr.

Strukturu práce shledávám adekvátní zvolenému tématu. Autorka postupuje logicky od vymezení základních pojmů přes popis jednotlivých variant či oblastí, v nichž se informační technologie mohou uplatnit, dále pak popisuje jednotlivé relevantní oblasti právní úpravy, aby následně přistoupila k úvahám na téma těch odvětví (lidské?) činnosti, jež dávají potenciál k právní regulaci.

Práce je doprovázena důkladným poznámkovým aparátem, jenž odpovídá rozsahu zpracované literatury. Oproti kvalifikačním pracím takřkajíc standardního typu zde stojí za pozornost využití značného množství informačních zdrojů týkajících se nikoliv právní problematiky, nýbrž technické stránky věci, tj. samotné podstaty fungování jednotlivých technologií. To se nutně promítá do obsahu práce. V každém případě nutno vyzdvihnout schopnost práce s cizojazyčnými zdroji informací a prameny.

Z hlediska formálních náležitostí bych autorce vytknul pouze některé jazykové nedostatky (prohřešky proti gramatice, resp. syntaxi), nicméně na srozumitelnosti sdělení se tyto nedostatky nijak nepodepsaly.

K obsahu práce

Lze-li po obsahové stránce práci nějak charakterizovat, pak význačným rysem je její „technicistní“ charakter. Autorka se pohybuje v prostředí informačních technologií, tj. v prostředí primárně technickém, nikoliv v prostředí sociálním, jež je jinak typické pro jakoukoliv právní regulaci.

Právě v tomto ohledu lze shledávat určitou diskrepanci v obsahu práce, která osciluje mezi analýzou či popisem ryze technologických řešení a relativně kazuistickou právní úpravou, jež se sice vztahuje k prostředí informačních technologií, avšak zároveň se jen málo dotýká jejich potenciálu. Nejde však o chybu práce jako takové (či její autorky), nýbrž zřejmě o důkaz buď rozporu mezi stávající právní úpravou a potenciálem informačních technologií, nebo problematičností regulace těchto oblastí, které se do značné míry vymykají těm kategoriím lidské činnosti, které jsou právní úpravou regulovatelné. Lze to demonstrovat například na úpravě nařízení GDPR či směrnici PSD2, které neřeší problematiku užití umělé inteligence nebo specifických technologických postupů jako takových, ale užití takových postupů lidmi. V tuzemském prostředí je obdobným příkladem úprava obsažená v zákoně č. 111/2019 Sb., který navazuje na zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů. Samotná skutečnost, že lze zpracovávat určité údaje (zde údaje osobní) automatizovaně, totiž ještě neposouvá tuto úpravu mimo standardní regulaci lidského chování.

K tomuto dílčímu napětí pak směřují i možné otázky, jejichž zodpovězení při obhajobě by bylo vhodné. Kupříkladu na str. 35 autorka deklaruje, že *„Nejen smlouvy, ale všechny související strojově čitelné dokumenty se strukturovanými daty a všemi metadaty mohou být v budoucnu značným přínosem pro lepší fungování správních orgánů a soudů. Orientace v případech se s pomocí sofistikovanějšího třídění dokumentů pomocí AI může výrazně zrychlit a zkvalitnit, což umožní dosahování spravedlnosti bez zbytečných průtahů.“*

Je otázkou, v čem by takové zkvalitnění úsilí při „dosahování spravedlnosti“ mělo spočívat. V zásadě totiž jde o otázku vztahu obsahu a formy. Z hlediska formálního může využití informačních technologií přispět ke sjednocení podoby různých právních jednání (typicky smluv), avšak toto zjištění ještě nijak nenavádí tomu, že by „dosahování spravedlnosti“ mělo být snazší. Naprostá většina sporů ze smluv není dána nejasnou strukturovaností samotných smluv, nýbrž tím, že jeden či druhý účastník buď prostě nechce své závazky splnit, nebo tvrdí, že ještě (resp. již) není povinen je splnit. K porušení smlouvy totiž dochází až následným lidským chováním (nechováním), k posouzení jehož důsledků zřejmě stěžejní může umělá inteligence přispět, jsou-li zákonnými hledisky mj. též taková kritéria, jako jsou dobré mravy, přiměřenost vzájemných závazků, hrubý nepoměr plnění apod. Dovození, že zapojení umělé inteligence do těchto rozhodovacích procesů by předpokládalo apriorní stanovení algoritmů, podle kterých by bylo posuzováno přípustné a nepřípustné chování. Takový důsledek je však v příkrém rozporu s aktuálně čím dále více prosazovanou koncepcí posuzování každého jednotlivého případu podle jeho konkrétních specifických okolností, nikoliv podle paušalizovaných kritérií.

Jakkoliv se v dané problematice po odborné (věcné – technické) stránce nijak zásadně neorientuji, napadají mě útržkovitá srovnání, s nimiž jsem se setkal. Jde například o otázku posuzování osobnosti člověka z hlediska predikce jeho napravitelnosti v případech, kdy je mu ukládán trest za určitý delikt, přičemž k této klasifikaci je využíváno „počítačové“ posuzování osobnosti pachatele podle předem definovaných kritérií (USA). Výstup pak slouží jako podklad pro závěr soudu o tom, jaký trest má být uložen. Tato praxe pak byla kritizována z toho důvodu, že výsledné posouzení osobnosti je závislé na kritériích, která definoval autor

daného algoritmu, aniž by byla záruka, že tato kritéria jsou zvolena správně, resp. aniž by bylo vůbec zřejmé, jaký kritéria to jsou.

Ve vztahu k obsahu práce s tím pak souvisí například i problematiku informací uložených v blockchainu. Je sice patrné, že záměna informací v blockchainu je z jeho podstaty obtížná, resp. nemožná, avšak to nijak neřeší problém prvotního záměrně či bezděčně nesprávného zadání potřebných údajů. Zřejmě nutno lišit obsah informací uložených v blockchainu, které jsou generovány dle předem stanoveného algoritmu (typicky pohyb kryptoměn), oproti údajům, které jsou do blockchainu vkládány člověkem.

Podobně například zmínka o umělé inteligenci (str. 35) předvídající možné výsledky soudních sporů na základě analýzy dosavadních rozhodnutí je vlastně jen automatizovanou paralelou lidské duševní činnosti, avšak navíc závislou na dodaných vstupních informacích. Z toho zároveň vyplývá, což je aspekt, který autorka dle mého soudu v práci spíše opomíjí, že všechny IT technologie jsou závislé na vstupních informacích, kterou do nich budou vloženy. Tím se prostředí IT technologií přenesené do právního prostředí vlastně stává dominantním. Jinak řečeno, spory o to, zda má větší význam právní předpis či soudní rozhodnutí, budou s mírnou nadsázkou již zbytečné. Odpověď by totiž v takovém případě zněla tak, že dominantní postavení má ten, kdo systém spravuje, resp. do něj vkládá klíčové údaje a vytváří potřebné algoritmy.

V návaznosti na uvedené bych uvítal o něco kritičtější přístup autorky k představovaným koncepcím a jejich zdůvodnění. Pokud jsou například zmiňovány výhody (str. 42) tzv. 4 průmyslové revoluce spočívající v „*pozitivních dopady na produktivitu, distribuci příjmů, kvalitu života člověka a společnosti ...*“, nelze se zbavit dojmu, že jsou apriorně stanoveny předpoklady, k jejichž dosažení či udržení má umělá inteligence přispět, aniž by byla vedena diskuse na téma, zda kupříkladu kontinuální hospodářský růst (produktivita) je tím nejlepším možným cílem, k němuž může umělá inteligence dospět.

Za relativně provokativní (v kladném smyslu) považuji úvahy o přiznání právní subjektivity umělé inteligenci. Samozřejmě víme, že z právního hlediska není „problém“ přiznat právní subjektivitu „čemukoliv“. Pokud se nedíváme právní existenci právnických osob, není důvod se divit potenciální subjektivitě umělé inteligence. Je však otázkou, zda jde o srovnatelné situace. Autorka zmiňuje (str. 49) argumenty ve prospěch toho, že by mělo být uznáno, že umělá inteligence je sama o sobě autorem vynálezů. Jde totiž o to, že všechny právní konstrukce poskytující právní subjektivitu „něčemu“ jinému, než je člověk, v konečném důsledku sledují tímto řešením potřebu vytvořit vhodnou platformu pro určité oblasti lidské činnosti, přičemž nakonec za každou takovou umělou konstrukcí stojí člověk jako konečný beneficiant. Obdobně to platí pro autorkou zmiňované případy poskytnutí právní subjektivity řece apod. Jde vlastně jen o poskytnutí posílené právní ochrany určité věci, z čehož prospěch mají mít lidé. Je však otázkou, kdo by byl konečným beneficiantem v případě, kdy samotná umělá inteligence bude například označena za tvůrce patentu.

Nakonec poslední otázka – skutečně potřebuje umělá inteligence uznání právní subjektivity? Nehrozí, že by si tuto subjektivitu přiznala sama (ostatně, tak učinili i lidé) a naopak odmítla uznat právní subjektivitu člověka?

Shrnutí

Práci lze jistě doporučit k obhajobě jako práci rigorozní. Je specifická svým tématem, obsahem i způsobem zpracování. Nemám žádné konkrétní výtky či výhrady. Jediná, kterou jsem našel, byla vyjádřena výše a spočívá v tom, že není adekvátně provedeno propojení mezi úvahami o tom, co je z technického hlediska možné, s tím, co by se jevílo z pohledu práva jako žádoucí. Je však otázkou, zda to vůbec může být za výtku považováno.

V Praze dne 9. října 2020

Jan Tryzna,
katedra teorie práva a právních učení